

עמוס שחר

קבוצת דברת

יולי 1967 - סיון תשכ"ז

ע מ ו ס ש ח ר

נולד: כ"א חשוון תש"ח

נפל בקרב: כ"ו אייר תשכ"ז

מ ת י א ל ו ה י ם ?

שוב אותך מלים רמות ונשגבות -
ושוב אותו כאב ברגע של דממה.
וגם הפעם הדמעות אשר עולות
ונבלעות אל תוך סתרי הנשמה.

הם היו צעירים ובעיניהם התכלת,
חמושים בחגור כאבות בתש"ח.
בהירים, רוננים - בלבבות הגחלת
שהוצתה בלב עם בימי הפלמ"ח.

סתורי בלורית, צמאי חיים ותוחלת,
כך ראינו אותם מתפרצים לקרבות.
בגבורה עילאית ובנפש בוחלת
בהרג אדם וקציר נשמות.

הם נפלו הבנים, האחים, האבות
הם היו ואינם - יקירי האומה.
אחריהם נותרו נצחונות ודמעות
ואומה הנושאת בגאון את דגלה.

הם חפצו בחיים, בחרות, בשלום
כמו כל חיילינו בכל הדורות.
אך מתי אלוהים כבר יגיע היום
ונזכה בשלום ללא מלחמות ?

הנה לויך.

עמוס שחר (פרילינג) נולד ב-4.10.1947 בשדה נחמיה. החרמון על צוקיו הלבנים ברוב ימות השנה, מימי שלושת הנחלים וברכות הדגים היו נוף ילדותו, שהשפיע על התפתחות קוים אופייניים באישיותו. ההתבוננות, העקוב עד כדי חקר בתופעות הטבע, הבנת התנהגותם של היצורים החיים היו עיסוקו.

עוד לא היה בן שלוש עשרה כאשר מתה עליו אמו, ועמוס נכנס למצוות כבעל הנסיון הקשה של אובדן האדם היקר מכל.

ארבע שנים עברו, כאשר אביו הקים משפחה בקבוצת דברת, ועמוס עמד בנסיון נוסף - הכרת משק חדש, חברה שלא הכירה, בית ספר ומורים זרים. לא עברו ימים רבים ועמוס היה ב"בית". את מקומו בחברה כבש באישיותו הנוחה, במסירותו ובאהבתו לאדמה, אותה עבד לא רק כשנדרש לכך.

שנה אחת למד בבית הספר האזורי ביפעת, והרגיש שמקומו איננו בלימודים הכלליים. היות והתעניין באלקטרוניקה, החליט שאין טעם ברכישת השכלה כללית, וביקש להמשיך את לימודיו בכיוון המסויים הזה. לכן עבר לבית ספר "אורט" בנחניה. שנת הלימודים הזאת הייתה כבר בחסותו של הצבא והמשכה בבית הספר הטכני של חיל האוויר, בו עשה גם את תקופת הטיירות. עם גמר ההכשרה הוצב עמוס בחיל השריון, בו שירת חודשים מספר בלבד כטכנאי קשר פקודי.

ימי הכוננות ערב המלחמה עברו עליו בצפון-סיני. מפי קציני יחידתו, שביקרו אצל בני המשפחה, שמענו שנפל עוד בצהרי היום הראשון של המלחמה בשייך זוויד, דרומית לרפיח.

עמוס נמצא בזחל"ם של חוליה טכנית, שנפגע ע"י תותחי האויב, כאשר ניסו לחלץ חברים פצועים מטנק בוער. הובא לקבורה בבית הקברות הצבאי הארעי ליד קבוץ בארי.

חוברת צנועה זו רוצה לתת בטוי-מה לדמותו של עמוס שחר ז"ל, צעיר חיילי קבוצתנו, כפי שהכרנו ואהבנו אותו.

עמוס לא היה איש כתיבה וגם חבריו הצעירים, שכתבו את מרבית הרשימות, אינם כאלה. אולם דמותו של עמוס חרותה עמוק בלב ונשמור אותה לתמיד בקרבנו.

ב י ר ם ה ש ב ע ה

עמוס איננו! קשה לתפוס מחשבה זו "איננו".

הכרנו אותו כנער חביב, שתוך זמן קצר ביותר תפס את מקומו
בחברת הילדים והיה מקובל על כולם.

בעולם המבוגרים הספיק בקושי לצעוד את צעדיו הראשונים ועם
התקרב מועד הקבלה לחברות של בני כיתה י"ב, שאליה היה קשור ביותר
מבחינה מסגרתית, שוחחתי אתו שיחה ארוכה על תכניותיו בעתיד.
בשיחה זו הביע את רצונו להיות חבר קבוצת דברת, שלדבריו הוא הרגיש
שכאן ביתו ובה חשב לבנות את חייו.

על השאלה במה הוא רוצה לעסוק אחר גמר שרותו בצבא, היתה
תשובתו פשוטה וברורה: הוא לא ראה במקצוע שלמד בצבא את מקצועו,
אלא רצה לעבוד בענף חקלאי.

אלו היו התכניות, אך המציאות היא אחרת - מרה. בצורה אכזרית
נפסקו כל התכניות והחלומות.

המומים ובלב דואב אנו עומדים מול העובדה שאין לשנותה.
למרות הידיעה שבמותך, עמוס, איפשרת לנו לחיות, אין בפינו מלות
תנחומים לגרשון, ליונתן ולכל בני המשפחה ולנו.

תהי נשמתך צרורה בצרור החיים, בצרור חיינו ובצרור מפעלנו.

אהרון אבני.

קשה לכתוב איך היה עמוס בתוכנו, כשהוא עדיין פה, ואם לא פה כרגע ודאי יבוא סוף-סוף ביום השישי הזה.

עמוס והטייפ היו מושג ומרכז בחברת הילדים. מצא את הקשר אל כל אחד וכשהגיע יום שישי היו כולם מחכים לבואו. ידע להתאים את השיחה אל כל אחד, היה שומע ומתעניין בנעשה במשק, בעבודה, בבית הספר, חברת הילדים ובבעיות אישיות. כשהיה בסדרה קשה אי שם בדרום, שלח מכתבים בהם הזכיר לנו להזדרז ולסיים את עבודת הגמר.

היה בעל חוש הומור מיוחד וכך התייחס גם אל עצמו. תמיד צחק על התואר קרבי שניתן לו בזמן שהוא רק קשר, למרות שבאמת ישב בזחל"ם הראשון ובקו הראשון. באחד ממכתביו האחרונים כתב על עצמו שהוא עכשיו כבר "חד פס" (טוראי ראשון) וכדי להכירו יש להסתכל בתמונות מזוית בה אפו מורם.

התאמן הרבה בתחביבו - קליעה למטרה, אך כמעט אף פעם לא סיפר על הישגיו. תמיד היה אצלו חיוך מוכן לכל אחד מאתנו - חיוך אותו אי אפשר לשכוח.

מתחת לעליזותו ושלוותו החיצונית, חשב והרגיש הרבה. במכתבים מהצבא יחד עם רמזים על עבודת פרך יום ולילה, הוא כותב על התרשמויות מספרים שקרא, על שיחות ופגישות עם אנשים מעניינים וכותב את דעותיו בנוגע לחברת הילדים.

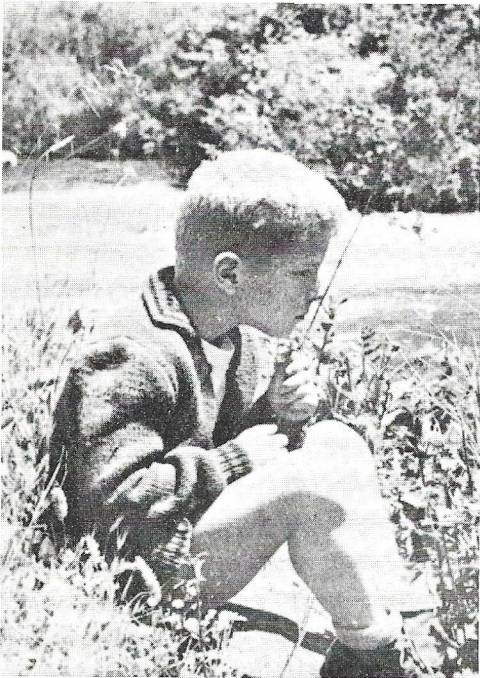
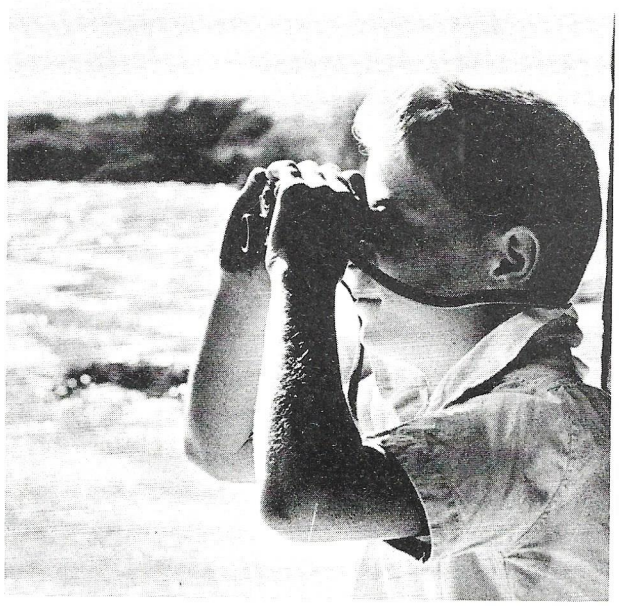
מעולם לא ספר על קשייו ובעיותיו. בא הביתה מהסירונות שבור ועייף, אך לא ספר דבר. רק במכתב העז לרמוז שלא כל כך קל והוסיף שאחד הדברים הגדולים במכתב הוא זה שאין תשובה מיידית, והכותב יכול לכתוב ככל העולה על רוחו, בלי להתחשב בתגובת הקורא.

פעם, בשעה קשה, כשרצה לעודד אחד מהחברים, אמר: "במקרים כאלה אני פשוט סוגר את הכפתור אל הלב ולא מרגיש יותר". ואכן כך עשה לגבי בעיותיו וקשייו, אך לשלנו הקשיב, תמך ועודד בלב רחב, תמיד.

בתוכנו אתה, עמוס, ולאורך נלך. ננסה לסגור את הכפתור על הכאב והצער ולפתחו לעזרה וסובלנות לאחרים.

באחד המכתבים האחרונים כתבת: "יש הרבה סיבות לחזור הביתה מהר ככל האפשר". נשתדל לשמור תמיד שיהא זה בית ושיתהיינה סיבות לחזור אליו.

עירית צור.

הכרתי את עמוס זמן קצר בלבד לפני התחלת המתיחות בגבול סיני. הוא שימש בפלוגה שלי כטכנאי קשר, ועלי לציין כי כולם העריכוהו כבעל מקצוע למופת. גדולתו היחה לא רק בידע שהיה לו, אלא בעיקר ביכולתו לישם את הידע לשפת המעשה בכל התנאים.

והנה פרצה המלחמה. זכורני כיצד בדקתי את הזחל"ם בו ישב - הוא וכל שאר אנשי החוליה הטכנית של הפלוגה. כולם ישבו וכובעי פלדה על ראשם, חיוך של מתיחות נסוך על פניהם - והם מוכנים למשימה.

ברעש מנועים נעו הטנקים וחצו את הגבול. גדודנו פרץ וכבש בסערה את חאן-יונס, משלטי רפיח ומוצבי הצומח. כל הקרבות התחוללו תחת אש כבדה, כך שגדודנו ספג מכות קשות. עמוס וחבריו לקחו לעצמם משימה נוספת, מחוץ לפעולתם בשטח הטכני של טנקי הפלוגה - עסקו בפינוי פצועים.

ואז בא הקרב הגדול על שייך זוויד. מיד עם פריצת המותחם המבוזר היטב, נראה טנק שלנו נפגע ישירות ועולה באש. עמוס וחבריו הבינו מיד כי זוהי המשימה שלהם. הטנק היה מסווח באש ארטילרית ואש קלה, כאשר מהאגף צולפים בו תותחי נ"ט וטנקי אויב. אולם איש מאנשי הזחל לא שת ליבו לאש המשתוללת. מטר אחר מטר נסע הזחל קדימה - אל חבריהם הפצועים. ואז, כאשר נדמה היה שעל אף הכל יצליחו הבנים האמיצים האלה להציל את חבריהם, דוקא באותו רגע בו נדמה היה כי הבלתי יאומן יבוצע, דוקא אז הצליח תותח אויב אכזר למצוא את מטרותו. 9 לוחמים אמיצים ניסו להציל את חבריהם שבטנק הבוזר, העמידו את חייהם מול אש האויב - אולם לא יכלו לה. מכל אותם 9 גיבורים נותר הנהג, פצוע אנוש.

כאשר פינו אותו אל בית החולים, אמר כל הזמן - והוא בלי הכרה - כי עמוס, עמוס הוא גבור. עמוס, הבחור השקט הזה, התרוצץ, כמשוגע, ולא מצא מרגוע כל עוד ראה את חבריו הפצועים בשטח. וכך רץ ורץ וניסה לחלץ את חבריו - עד אשר נפגע באחד מסניוונותיו. מות גבורה הוא מותו.

גאים אנו, בכנים כמותו - וכואבים את נופלו. רק בנצחון תנחומינו.

יהי זכרו ברוך.

סגן ל.

עמוס לא חזר. רגילים אנו כבר בכך, שבועות רבים לא יגיע הביתה. אך הפעם לא יגיע בשבוע הבא, בעוד שלושה שבועות. גם בעוד חודש לא יחזור. הוא לא יחזור לעולם.

אין אנו תופסים כעת, מה פירוש לא יחזור לעולם. הרי יחד ראינו מה פירוש שאדם יקר לא חזר. בהתחלה אין אתה מבין מה זאת אומרת. אתה רק חושב שאתה מבין. אך לאט-לאט, במשך השבועות, החודשים, השנים - אתה מבין ותופס, מה קרה פה בעצם. כל כך הרבה פעמים במשך השנים אתה שואל: איפוא הוא? ונזכר; כל בן-אדם דומה לו, כל פתיחת דלת מרעידה את לבך. אולי הוא בכל זאת יחזור? אולי קרתה טעות? כל מקום שהיית אתו ביחד, כל חפץ שלו, כסא עליו ישב, מזכירים לך שהוא בעצם כבר היה צריך לחזור. קורה לך משהו, ואתה רוצה לספר לו... ונזכר: אינך יכול יותר.

וכל פעם כזאת מלאת יאוש, וכל פעם כזאת מוסיפה ונחרתת עמוק במוחך. הוא באמת לא יחזור. במקומו נשאר חלל ריק, שישאר לעולם. רק מקומו חסר. כאילו לקחו חלק ממך, מנפשך, ובלית ברירה אתה ממשיך ללא חלק זה, ומרגיש בחסרונו עד סוף ימך.

וכעת שוב... יחד הרגשנו את ההרגשה הזאת. ועל כן יודע אני שמבין אתה לליבי, עמוס.

מדוע דוקא אתה?

כשבכיתי על אמא, בכיתי על עצמי. לרוב כשבני אדם מתאבלים - מרחמים הם על עצמם. כשאני בוכה על עמוס, אני בוכה על עמוס. על גורלו המר. על האלוהים שהעמים על בן-אדם אחד כל כך הרבה צרות, ונתן לו באותו זמן גדולה כזו, לקבל הכל כמובן מאליו, להתעלם מבעיותיו ולהמשיך בחייו כאילו לא קרה דבר, ולעשות מחייו הרבה. לשכוח הכל ועוד לאהוב ולהבין ולעזור כל כך לאחרים.

הכל, הכל עוד יכולתי, אם לא להבין אז לפחות לקבל. אבל לבסוף לקחו ממנו את הדבר היקר ביותר לבן האדם - את החיים. ודוקא כשהחל למצוא את מקומו בהם, רכש לו חוג ידידים נאמנים ואוהבים בדברת.

הוא ידע שהוא במקום מסוכן, ולא סיפר לאבא. אני הרגשתי את ההרגשה שלפני המלחמה. את ההרגשה שאולי אני רואה את האנשים היקרים לי והבית בפעם האחרונה. לעולם לא אשכח את ההרגשה הזו. זו הרגשה קשה מנשוא. גם עמוס הרגיש כך. זה ניכר ממכתביו האחרונים.

התחלתי, ואני יודע שכמוני עמוס, התחלנו ליהנות מהחיים רק בשנים האחרונות. וזו היתה רק ההתחלה. כשאני מעמיד את עצמי במקומו של עמוס, איני יכול, פשוט איני יכול שלא לפרוץ בבכי.

בימים קשים כאלה הוא "סגר את הכפתור" ושמר על מורל גבוה.
איני יודע אם תמיד הצליח לסגור את הכפתור גם כלפי פנים. חושבני,
שלפעמים בפנים, הוא בכה. ואם היה מסוגל להוסיף ולבכות כעת, היה בוכה
כפל-כפליים.

אולם בדרך כלל הצליח בכך, וחושבני שדרך זו היתה השקפת חיו:
להמשיך לחיות, עליז ושמח, למרות הכל. לחיות חיים פשוטים, רגילים
ושמחים. לא לעסוק בגדולות, אלא להשאר בתחום האפשר, המציאותי ולהפיק
מהחיים הפשוטים, הרגילים, את הטוב ביותר ואת המהנה ביותר. והוא
נהנה מהם.

לשכוח את בעיותיו ולהתעסק בשל אחרים, משום שהרגיש מה הן
בעיות, ידע כל כך טוב להבין ולעזור לאחרים, וזה אולי הצד המאפיין
אותו ביותר - הבנה. פעמים רבות, ברגעי יאוש שלי היה אומר לי כמה
מלים ספורות, פשוטות והייתי מתעודד. הוא היה תמיד מראה לי את הצד
השני של המטבע. כשהייתי כועס או מתרגז על מישהו היה אומר לי: "אתה
צריך להבין גם אותו. תסתכל על הדברים גם ממבטו, ותראה שאינך כל כך
צודק".

ספרה לי חברה טובה שלו: "לפעמים היינו שוכחים שעמוס הוא בעצם
גם עוד ילד, ושיש לו בעיות. כל כך היינו רגילים לפנות אליו בבעיותינו
ולשאול בעצמו, כאל בן-אדם מבוגר".

כשאני הייתי מדבר על מטרות גדולות, היה עמוס מרגיעני: "מה אתה
מחפש לך מטרות גדולות. צריך פשוט לחיות וליהנות מהחיים".

יחד גדלנו. יחד שכלנו אמנו. יחד הלכנו לצוד, לדוג דגים,
להסתכל על ציפורי מים ולצוד אנפות. זכור לי היטב טיול אחד בשבת,
מוקדם בבוקר, בבריכות הדגים. שלושתינו - אבא, אתה ואני. איך נהנינו
מהאנפות האפורות והלבנות, אבי-הכפיים, האגמיות והברוזים.

יחד נסענו לטיול בחו"ל. טיילנו ביערות, בכפר קטן בשוויצריה,
טיפסנו בהרים.

אתה הכנסת לי את האהבה לפזמונים ולשירים. היית יושב שעות
ומקליט שירים. הפכת את הטייפרקורדר לחבר נאמן, עד שהשירים נכנסו
לדמנו שהיינו יודעים מראש איזה שיר יבוא. אני לימדתי אותך לרקוד.
יחד נסענו לחוליות על הוספה לפני זמן כה קצר ולימדתי אותך לנסוע
עליה.

אתה עומד לנגד עיני. יכול אני לשמוע את קולך. רואה אני אותך
נכנס לחדר, יושב על הכסא מולי, מרגיש את טפיחתך על כתפי, את לחיצת
ידך. הרי אתה עומד חי לנגד עיני. אי אפשר לתפוס זאת.

תמיד אראך על ידי. אשמע את קולך, אדע כי אתה מבין אותי.
אצחק אתך. אראה אותך ממצמץ בעיניך ומתבדח. אתחשב בדעתך.

עמוס העליז, הפשוט, המביך, שהצליח לזלזל בבעיותיו. שידע כל כך טוב לעזור ולהבין אחרים. שהשקפת חייו היתה לחיות חיים פשוטים, עליזים וכנים. ליהנות ולהנות אחרים מהם. כך, חושבני, רוצה היה שיזכרוהו.

כשבין אדם חושב על אפשרות שימות, הוא מבקש דבר אחד: זכרוני. זכרו מי הייתי. זכרו אותי כפי שהייתי. מה פעלתי. לשם מה חייתי. זכרו שבזכותי אתם חיים. שבשבילכם נפלתי.

זכרו שמסרתי את היקר לי ביותר - את החיים, ובזכות זאת שמרתי אותם לכם.

חיו אותם, חיים פשוטים, רגילים, עליזים. היו ראויים להם. זכרו כי בחיים שילמתי עבורם.

יונתן.

ה ר ה ו ר י ם

עמוס, לא אוכל לשכוח את פעמי צעדיך, בנעלים החומות והבלתי גמישות, בימי חופשה קצרה של יום השישי. את הרגעים בהם חזרנו מבית הספר ובפי כולנו השאלה: האם עמוס כבר הגיע? מדוע לא הגיע? האם נסע לחוליות? או אולי לא עבר מבחן מעל 64 נקודות?

לעת הגיע הערב והטייפ נפתח. לקולו הרועם, שנשמע בכל חצרות המשק ישבנו כולנו יחד על המרפסת, הקשבנו לשירת הטייפ ולסיפורי הצבא.

באחד הערבים, כאשר היינו יחד, צחקת עלי בלעג ואמרת לי: "כדאי לך ללכת לצבא מהר, תראי כמה כבר ירדתי במשקל. זה גם לך לא יזיק" - כי תחרות בקילוגרמים הנוספים תמיד היתה בינינו.

ובשעות הקטנות של הלילה, בזמן שכבר כולם מזמן ישנים, הסתגרנו יחד, אתה וכל החברה, בחדרנו ולנהימת ריקודי הטייפ יחדיו סובבנו בריקודי הסלו והסנגו, וממך עמוס למדנו את הריקודים השקטים ולעיתים גם הסוערים.

אך חושבת אני לרגע אחד, ושואלת: מדוע הכל נגדע לפתע? וכשאני מרימה את ראשי ומביטה רחוק - רוצה אני לראותך שוב צועד לקראתנו.

ורדית רוזן.

יש מקרים שאתה נחקל במצב בו אתה מחפש אחר מילים שיבטאו הרגשה - ואין אתה מוצא.

מה יגידו מלים ומה יאמרו, כאשר אתה רוצה להביע רגשי השתתפות בצער? אין זה צער שכיח, זה עצב תהומי. עצב כאשר אתה מכיר בעובדות ואין אתה יכול לקבלן, להאמין להם, להסתגל להם.

הכל עוד כל כך חי, כל כך טרי. בקור חטוף על אופנוע: "שלום, מה נשמע? איך בצבא? להתראות, תבוא פעם לקצת יותר משעה".

עמוס, מי אתה, עמוס? נדמה כאילו לעולם לא הצלחנו לחדור לעולמך ולהכירך מקרוב.

מתוך מעט הבנים שלנו היית אתה חלק, הייתי קוראת לו אולי - המצפון של הכחה. ולא מצפון מבחינת מה טוב ומה לא טוב בקטנות של יום-יום. אני זוכרת פעם אמר לי אחד הבנים: "את רוצה לדעת את האמת, לכי לעמוס והוא יגיד לך".

ואתה דברת אמת, גם כשלא היה נעים לשמוע אותה. האכסיומות החברתיות - לך הן לא נגעו. עולם המבוגרים לא היווה בשבילך סמכות עליונה. לך היה עולם אחר. מי שלט בו, עמוס?

היית מזלזל בהכנת שיעורים וכיוצא בזה ולא מתוך בטלה, רק משום שלא מצאת עניין בהכנתם. כי במה שכן היית מוצא עניין, הרי חקרת לעומקו שעות. בכמה משטחי הלימוד הריאליים השגת אותנו בכמה שנים, משום שהם ענינו אותך. מצאת עניין בטבע ושעות היית הולך לבד בבריכות ומנסה להתחקות אחרי צפורים ושאר בעלי חי.

כשהיית מתוכח אתנו והיית בטוח בצדקתך, אי אפשר היה להזיז אותך מעמדתך. היית מתעקש, לעתים בהסבר ולעתים גם בלעדי. חבריך הקרובים היו אלה שנזקקו לך. ידעת להקשיב לצרות ולבעיות, ולעודד. אחרי שיחה אתך היה קל יותר. חשנו עצמנו משוחררים יותר.

עמוס, כשעזבת היית חסר לנוף החברתי שלנו. חסר מאד. למעשה נדמה כאילו לעולם לא עזבת. תמיד מחדש שמחנו לראותך בימי ששי, מחייך, מתעניין ומספר על חייך החדשים. וכשהתגיסת, אני זוכרת, פגשתיך פעם באוטובוס לבאר שבע. בהומור אופייני לך סיפרת לי על החיים בצבא, ונראית כל כך מרוצה. רצית עוד לבקש העברה לצפון, כיון שבאר שבע רחוקה מהבית.

ולפתע פרצה המלחמה - ואתה אינך עוד אתנו. עמוס, תמיד תשאר שייך לנו.

מ י כ ל

(שדה נחמיה)

מול הפנים המוכרות במסגרת

--- קשה לי לומר היום יותר מהאפס שאמרתי אתמול.

לחצנו ידיים... כשם שעושים הזקנים, המנוסים כבר בשכול אחים ורעים.

כי אתמול, מול הפנים המוכרות והיקרות שחייכו אלינו מתוך מסגרת, היינו גם אנחנו, למרות נסיון החיים הדל שלנו - זקנים.

ואילו לכל הפחות לא היינו כל כך מתורבתים, בודאי היינו זועקים וצועקים, מניפים זרועות, גוף וראש לכל העברים ומניחים לכאב שיפרוץ, ובצעקתנו היינו קוראים כנגד העוול שנעשה.

אבל אנחנו כאמור מתורבתים, ולכן עמדנו שותקים. השפלנו ראש ומבט, וזרוענו רק הושטה ללחיצת יד אילמת.

לפעמים עולה על ליבי המחשבה, שאפשר היה לתקן רבות ולהשלים הרבה חצאים ושלושה רבעים, שחסר בהם משהו - אילו רק היה התכנון מושלם יותר.

לו למשל באותם ימי "בינתיים" ארוכים ואחוזי צפיה מחושמלת של טרם הקרב, הייתי יודעת, כי מכל הדמויות שהעליתי בעיני רוחי דוקא אתה, עמוס, לא תחזור, אין ספק שהייתי כותבת לך מכתב ארוך ומקיף על החיים. על חיים בכלל ועל חיינו במסגרת הצרה והמוכרת שלנו בפרט, ואולי הייתי חשה יותר בטוב, יותר שלמה עם עצמי - אם כי כמובן לא היה במכתב או שיחה מעין זו כדי לשנות עובדות קיימות.

אולם מה שקרה לא הוכתב על ידינו, ושום מגיד עתידות לא טרח לבשר לי על מראנו וחיינו בעתיד, כאשר השעות שוב. תימננה 60 דקות בלבד, וכאשר נוכל שוב לומר במוצאי שבת ש"אוי, כמה שהשבוע רץ הפעם"... כמו שאומרים בכל מוצאי שבת.

כן, נכון שידענו כי אין מלחמה עוברת מבלי להשאיר עקבות, שבכל מלחמה יש כאלה שאינם חוזרים, אבל הקרבנות נשאו בדמיוני אופי של מסגרות שחורות בעתון, המעטרות שם אלמוני. לצה"ל, זאת ידענו, לא יארע הנס הבלתי אפשרי שיצא מהמלחמה כשכל חייליו בריאים ושלמים. אבל גם צה"ל, למרות השתייכותי אליו, היה בכל זאת גוף שנוהגים לדבר עליו בגוף שלישי, ומשום כך היה הקשר הקיים בינו לבין חברים מינקות וילדות בלתי נתפס.

חכינו לו למוות שיהפוך למציאות, ולרגעים, נודה על האמת, קברנו כבר בדמיונו רעים ומכרים, ולא היתה סיבה שיאחוז בנו הלם כשאמנם הוגד לנו שהלכת מאתנו, עמוס.

ובכל זאת, אין לשער את המוות ואת המקום הריק הנותר לכשהוא אוסף תחת כנפיו את קרבנותיו. אפשר לחוש בו רק כשהוא הופך עובדה קיימת, וככל שנהיה מוכנים לקראתו סופו שיבוא בחטיפה, כהפתעה נוראה ויעיר בנו את יסורי המצפון, את הכאב והחרטה, שלא נהגנו טוב יותר. ואנו אומרים לעצמנו, כי לו ידענו כמה קצר הזמן המוקצב לנו לחיות יחד, לבטח לא היינו מניחים לו לחמוק סתם כך מבין אצבעותינו. תמיד כשסכנת חיים מאיימת עלינו, על בני האדם, אנחנו מתעלים מעל עצמנו ומנסים להיות יותר טובים וצודקים ויותר שלמים, על מנת שלא נחייסר בחרטות כשיהיה מאוחר מדי.

כשנאמר לי כי נפלת בקרב, זה בא לי כהלם ובחטף - "מדוע דוקא אתה?" - ואל תאמר שתמיד אומרים: "למה דוקא הוא ולא אחר" - הפעם היה לזה טעם שונה. זה עורר בי הרגשות חרטה, לא משום שלא נהגתי כלפיך נאה יותר, אלא משום שלא אני, ולא שאר חבריך לכתה בחוליות, לא התאמצנו מספיק לשמור על הקשר איתך לאחר שעברת לדברת. את המילים שהחלפנו בינינו בבקוריך הקצרים ניתן לספור על נקלה. אין הן רבות - אך לא זהו מה שמייסר. המייסר והמכאיב הוא שהן היו בלתי רציניות. "מה נשמע" חטוף ורטורי ו"איך הלימודים" ו"מה שלומך בכלל..." והתשובה הרגילה והצברית שקבלנו היתה אותה מילה סתמית, שאומרים אותה כדי לצאת ידי חובה: "חיים!".

כמה שזה נשמע סתמי כשבאמת חיים, וכמה שזה מכאיב לדמות אותך עכשיו עומד ומחייך חיוך לבבי, משולל כל חשיבות עצמית, ממצמץ בעיניך ומפלט: "חיים" - ככה סתם, מתוך הרגל.

וגם אחרי מותך נדרנו את הנדרים הגדולים שאנו נודרים בכל פעם שמת אדם יקר לנו, וגם הפעם נשכח אותם - אנחנו למעשה כבר שוכחים. אפילו כששבנו לחוליות מהאזכרה שלך, ראית בודאי שפחית הביסקוויטים עברה מיד ליד ביננו - כמה מהר שוכחים... אנחנו נמשיך לחגוג חגים ולקנות בגדים וזוטות חסרות ערך, ונמשיך לריב את המריבות הקטנות שלנו, וסלח לנו אם נאכזב אותך פעמים רבות.

ובבקשה אל תאמר לעצמך בסרקזם: "הנה, לשם כך הקרבתי את חיי", כי דע לך גם אם התודעה חודרת לעתים קרובות אל מתחת להכרתנו, אנחנו בכל זאת יודעים, מכירים ומעריכים את מחיר שאננותנו, והיינו מברכים עליה ומודים לך ולכל מי שקנה אותה עבורנו במחיר שאין שעור לגדלו, במחיר החיים, אילו רק היתה שפתנו עשירה יותר ואם אנחנו היינו עילאיים יותר.

אך שפתנו דלה ומטבענו איננו עילאיים, אלא דוקא די חיייתיים. אז אם לא תשמע את התפילה בקולנו, האזן למקצב הולם הלב ולכבדות הנשימה כל אימת שאנחנו נזכרים בך, ובחיוךך שלעולם לא יחייך עוד אלינו - אלא מתוך מסגרת.

מ ר י ס

(שדה נחמיה)

הרמה הסורית נכבשה, שמחה במשק (מעגן). כמה חיילים כבר חזרו הביתה, ובכלל - אוירת חג.

פתאום ניגש אלי אחד החברים ואמר: נחמיה, יש לך טלפון. באתי בריצה למזכירות - ואז נודע לי דבר האסון.

בלתי אפשרי היה לעכל זאת: עמוס איננו.

מסביבי צהלה ורינה - ואני המום. אני פונה לביתי כסהרורי, ושם מתחילות תמונות לרצד לנגד עיני:

יום שישי, והוא חוזר מהצבא, ניגש ככולנו למחסן הבגדים... ובערב יושבים בצותא, רוקדים לצלילי הטייפ שלו והוא רוקד יפה מכולנו, וכשהוא חוזר לצבא הטייפ עומד לרשותנו.

כזה היה. נדיב וחביב על כולנו. ומי ישכח את חיוכיו - כשהוא חייך הרי כולנו חייכנו, כי היה לו חיוך רחב ומדבק מאין כמותו.

עמוס לא יבוא הביתה יותר, לא יביא מזכרות מהמלחמה ולא יספר סיפורי הקרב ככולם. והרי כה צעיר ורענן היה ומלא חדוות חיים.

אך המלה - היה - מנקרת כציפור טרף שחורה בלב. אנו מנסים ללא הצלחה להתנחם בעובדה שעמוס נפל כגיבור וכחייל בחזית הראשונה ובנפלו - ציווה לנו את החיים.

לעד יהיו חרוטים על לוח ליבנו זיכרו, וזכרם של כל אותם בחורים ובחורות, שחרפו נפשם מנגד ונפלו על הגנת המולדת.

תהי נפשם צרורה בצרור החיים.

(כיתה י')

נחמיה מרון.

זוכרת אני כשרק בא למשק. בחור כמו כל הבחורים, וכמובן שנתחנו תחילה את צורתו החיצונית. אך מהר מאד נכנס לחברה שלנו.

הוא היה בחור נעים, נוח, רכש לו מהר הרבה ידידים מהכיתה. עם כולם היתה לו שפה משותפת. הוא חילק את חפציו בין כולם. הטייפ שלו נעשה הטייפ שלנו - כלומר של הכיתה. הוא לא פחד להשאיר אותו בין החברים גם כשלא היה בבית. כאשר עמוס יצא מהבית, כתב וקיבל הרבה מכתבים והתכתבויותיו ימלאו בקלות דפי נייר רבים.

התמונה הקשה ביותר בשבילי היתה לעמוד לפני האדמה, שעמוס כבר כוסה בה. עמוס היה רק בחצי שנה יותר מבוגר ממני. הוא גמר את חייו כשאני מרגישה שאני רק מתכוננת להתחיל לחיות באושר ובשלווה.

ילד בן תשע עשרה וחצי, הספיק לעבור כל כך הרבה, להתבגר בבת אחת ללא ברירה, לראות ולהרגיש כל כך הרבה זוועות. כל מקרה מות כואב וקשה, ואי אפשר להביע זאת במלים. אבל מותו של עמוס לא בא ממחלה או מתאונה, אלא הוא מת כדי שאנחנו כולנו נוכל להמשיך לחיות בשלווה במדינה שלנו.

נילי קאופמן.

מילים ללא כותרת

דפים נכתבים ונזרקים הצדה, מקומטים. קשה לדעת במה להתחיל ואיך לגמור. אינך יכול שלא להרגיש, שאתה קטן עד כדי יאוש מלנסות לאמר מי היה עמוס ומה היה בשבילך. ואתה רוצה, כשם שלא רצית מימך, להחזיר את מחוגי השעון - ולו לשניות - אחורנית, לרוץ בכל כוחך לפני שילך, לטפוח על השכם, לחייך ולהגיד שלום. רוצים ולא מבינים שאי אפשר ואנחנו הרי כבר גדולים ודוקא כן מבינים.

אני רוצה שתדעו, עמוס היה אדם שבנרות צריך לחפש כמותו. והכרתי בכך עוד הרבה זמן לפני שנהרג. הדברים נראים שבלוניים, אולם תאמינו שחשבתי ואני חושב כך. אפשר היה לכתב עוד הרבה ואחרת, הדברים כאילו התחילו מהאמצע וחסר הסוף, אבל בסיום נכון והגיוני יש תמיד משהו מהסיכום, ולסכם הרי אי אפשר.

גבריאל עמרם.

(שדה נחמיה).

רכשת לב הצעירים ממך

קשה עדיין להאמין לכך, שהוא היה - ואיננו, עמוס. קשה להבין את משמעות הדבר, כשהוא עדיין בתוכנו - בלבנו.

עמוס! באת למשקנו וראית בו את עתידך, ובו שאפת להגשים את יעודך שהצבת לך מכבר. את עיקר שנותיך, את שנות הילדות והשחרות חיית במשק שדה נחמיה, והיית בעיני חבריך דוגמא ומופת. כולם נשאו אליך חיבה ואהדה רבה.

לא עברו ימים רבים משבאת אלינו ועד מהרה הכרנו את סגולותיך הנעלות ואופייך הנעים והחיבה והאהדה נשאה בלב כל חבריך. כולנו הערכנו אותך. אותנו, הצעירים ממך, רכשת לבנו בעצם הופעתך המשכנעת.

כשהתעוררה שיחה כל שהיא, היו דבריך פקחיים וקולעים. ידעת תמיד להבין, לענות במהירות. כולנו הכרנוך כאדם פיקח המבצע את עבודתו במסירות ובדיקנות רבה, ועל הכל - הצחוק הרענן, הקורן שליווה אותך בכל מעשיך. ואם היו לך רגעי חולשה, איש לא חש בהם מלבדך. חיוך מלבב הסתיר את הכאב שחשת בבדידות. תמיד העלת את המורל בבדיחותיך העליות.

עברו מספר שנים והתיצבת לצה"ל. כל פעם שבאת בערב חג או שבת, התקהלנו סביבך והאזנו לספורים הנפלאים שלך מהווי הטיירות, ומאוחר יותר מהקורות אותך בצבא. על קשיים לא שמענו מפיו, ואם היו לך טענות, שמרת אותם בלבך. אחד ככולם היית בחברתנו וכולם כאחד הערכנו אותך עד מאד.

ובעוד כולנו כאן בבית מחכים ליום ששי, מחכים שתבוא ו"תספר" לנו, מחכים לחיוך - באה הבשורה המרה.

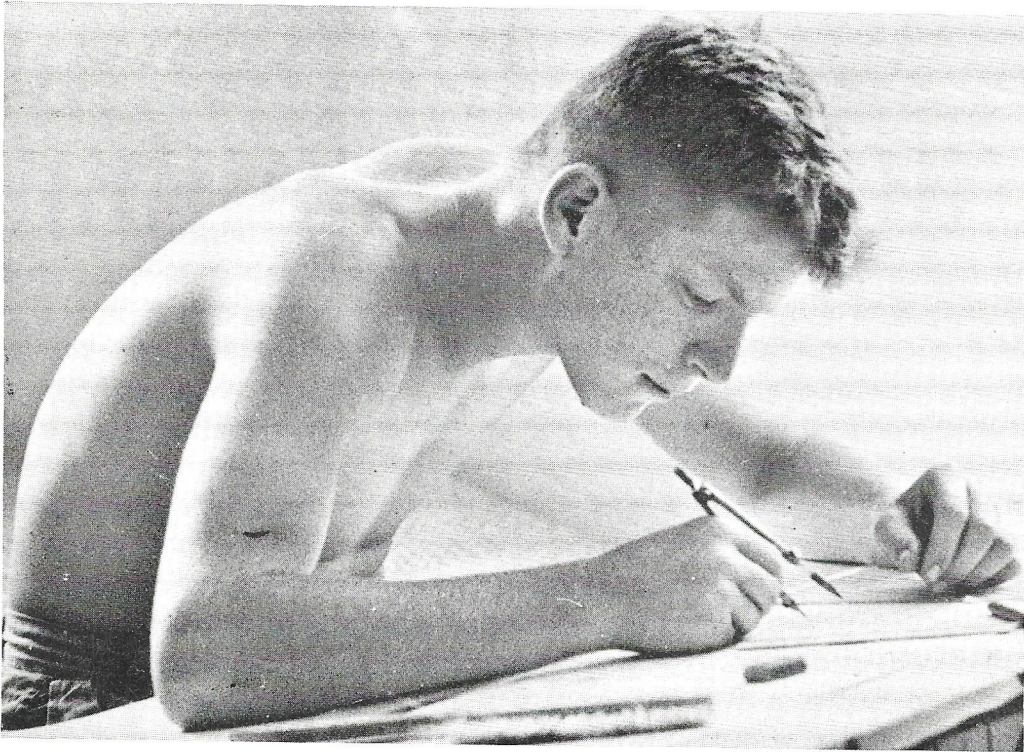
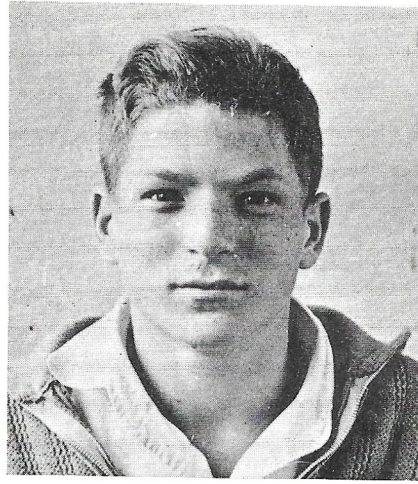
בראשית דרכך היית, עוד לא ראית עולמך - ונקטפת בדמי חייך. ואתה בתוכנו לעד.

לא ימוש זכרך וחיוכך הרענן ואישיותך השלווה תלווה אותנו בכל.

תהיה נשמתך צרורה בצרור החיים.

יואב מרון.

(כיתה ח')

עמוס לא היה איש כתיבה, אולם בהיותו מחוץ לבית, בבית הספר הטכני ובצבא, התחיל לכתב מכתבים רבים, והערותיו וסגנונו השפיעו לא מעט על חבריו. המכתבים מתפרסמים כאן ללא שינוי סגנון וללא עריכה, כדי לתת תמונה נאמנה על אישיותו של עמוס. בשם "סחבק" כינה עמוס את עצמו.

✱

מבסיס השריון בו שרת כטכנאי אלקטרוניקה:

...כאן כותב לכם בן אדם, כלומר חייל אשר הרביץ מקלחת בריאה ולא נראה לו טרטור בעתיד הקרוב. בתנאים כאלה אני מרגיש את עצמי כבן אדם, ולא משנה שביום טיילתי מספר פעמים לאורך קו טלפון של 2 ק"מ כדי למצוא קלוקלים ועוד כל מיני קריאות שווא...

מבית הספר הטכני:

...ביום שבת קפצתי להסתכל באוגרים ונורא התחשק לי אחרי הבקור לקחת אחד בכיס ולגדל אותו בטכני כחית שעשועים, או לראות את המש"ק שלי פותח ארון ורואה אוגר כזה עומד על שניים ומנקה את פיו!...

לאחת הבנות:

...את זוכרת שספרת לי על הסרט "גבר ואשה"? ובכן כל פעם שאני שומע את הנעימה והשיר מן הסרט או בתרגום העברי, אם זה בנסיעה או באמצע עבודה, אני נזכר במי שנשע לי את היחס לשיר ומקבל זעזוע נעים של רצון לחזור הביתה, ובסוף הנעימה אומר לעצמי: "עוד חודשיים, ימנאק!" מוריד מהלך לנמוך יותר וממשיך לסחוב...

...המצאה גאונית קטנה הנקראת טרנזיסטור אשר נכנס לפאוצ'ס (אשפה לכדורים) ומנגן משם, ומוסר ידיעות על העולם הסובב אותנו אשר נתקנו ממנו לזמן מה... "סחבק" מצא פטנט והוא מטייל עם מוסיקה בלי להעמיס את הידיים שאותם אני צריך לטפוס על הכלים...

עמוס היה מרבה לכתוב את דעותיו על החברה.

על מסיבת פורים האחרונה, כתב:... לא אוכל לציין את השתתפותי הרבה בשמחה. יתכן שהשקפתי שצריך להשתולל, לרקוד, לשיר ולהתפרק בעזרת רקודים סוערים כהורה, סמבה, קומה אחא ועוד היא לא נכונה, אך זאת השקפתי, ואם יש דבר שמפריע לי, הרי זה בזמן רקודים לראות אחד או אחת עומד ומסתכל ולא מצטרף.

זה ממש מפליא אותי, איך היא לא רוצה ליהנות כמוני
(תרוצים בדבר אי התאמה או חוסר כשרון לא יתקבלו, כי גם בלי כשרון
אפשר לרקוד).

אחרי השבת האחרונה בבית:

...החופש היה נהדר וחבל שנגמר, בעיקר הצ'יפס בשעות הקטנות
של הלילה וכמובן כל הסובב אותם. אחד הדברים שאני אישית לא אוהב זו
הרכילות. לדעתי זה לא מצב שחברים בשעות הקטנות של הלילה וביום
כאילו אינם מכירים זה את זה. ומי נפגע לרוב? הבת, הבן רק יתפאר
ברכילות כזאת. החוק אומר: "נהנת, שתוק! אל תדבר כזקנה!".

...כאשר מדברים על ערב "עייף", ראיתי שהרבה חברה למדו לשחק
שש-בש ואוהבים לשחק שעות, ודבר זה משניא את המשחק, בעיקר כאשר
מתחילים לרמות כי אז פועלים כאוטומטים, אבל מקולקלים, ואני שונא
להיות אוטומט מקולקל...

רשמים מבית הספר הטכני:

1. השבוע הזה קל יחסית, כי יש לנו בעיקר עבודה מעשית.
כלומר, תקון מכשירים עליהם למדנו, וכיוון שלמכשירים האלה יש קלקולים
טבעיים בלי סוף, זו "חתיכת עבודה"! אך הלמוד הכי טוב הוא כאשר המכשיר
"שמיש" (מושגים כגון זה הופכים לטבע, ומוזר לראות אדם שאינו משתמש
בעברית "ספרותית" זו כדבר יום-יומי). המדריכים עושים עליו "סוקים"
(קלקולים בשפת "הטכני") ועלינו לאתרם. אז אני בטוח, שאפשר למצוא את
הקלקולים וזה לא איזה חוט שפעם טוב ופעם לא. עבודות בית כמעט ואין
לנו, לכן בערבים אני חופשי (לא לצאת מן הבסיס כמובן). אך כרגיל
הרס"פ שוב התלהב ובטל את ה"אפטר" והיום הודיע לי מפקד הקורס שמחברת
הסכומים שלי לא מלאה לגמרי - לכן לא יהיה לי "אפטר" ביום שני הבא.
מילא, גם על זה מתגברים.

2. ביום שני בערב יש ל"טכני" הצגה "אנה פרנק", בבימויו של
פיטר פריי ואני מתכוון למלא את החור בהשכלה שלי ולחזות בהצגה.

קניית הכרטיסים היתה בדור לא רגיל. נכנס לכתה סגן שהוא קצין
החנוך של ביה"ס והסביר שזו פעולה חנוכית והצגה טובה מאד, ועל כן
הוא מתפלא שאף אחד מהקורס לא קנה כרטיס שמחירו סמלי, לירה אחת.
לכן על כל אחד לשלוח את הלירה שלו ולקנות בו במקום כרטיס. כעבור
חמש דקות נקנו הכרטיסים - ולזה קוראים חנוך! אם לא קונים בקופות
שולחים את קצין החנוך להתרים את החברה ואין להגיד שלא הצליח, כי
את אותו התרגיל הוא עשה בכל קורס וקורס.

3. עכשיו תארי לעצמך אותי בבגדי העבודה שלי ובשעור שדאות. ולהלן תאורי: נעלים שחורות גבוהות, מכנסי חקי בהירות ומעיל צבאי זית מימי הפלמ"ח. על הראש כובע פלדה מכוסה בעלים, שיחים וכד' ומתחתם מציצות זוג עיניים חומות. עלי חגור, כלומר חגורה. וכתפיות (כמו במכנסי סבא), על החגורה מימיה ושתי אשפות מקלע, מעל כל זאת פק"ל, כלומר תרמיל-גב קטן, ועליו מחובר את התחפרות וכל זאת מלא בשיחים. ובקצור שיח נחמד מטייל ואני מבטיח לכן שאם הייתן רואות אותי שבוע שלם היתה הבטן כואבת לכן מרוב צחוק...

4. הצטרכת לראות את השמחה וההתרגשות שחלה ב"טכני" כאשר הודיעו על הפלת המיגים, שבאמת היה מבצע לענין... עוד הודעה משמחת - מועד לבישת בגדי החורף נדחה בעשרה ימים, פרוש הדבר 10 ימים פחות התגרדות, כי המכנסיים החורפיים מגרדים - פחד!

מכתבים מבסיס השריון, תוך כדי השרות הרגיל:

1. במשך השבוע נקרעתי כהוגן, כי היו המון חבלות ועבדתי עד סביבות חצות. ביום הייתי מטייל עם כל הפלוגה ובערב הייתי קופץ למעבדה (20 דקות הליכה) ומתקן את כל ההריסות שגרמו החיילים... יותר מדי פעמים ביממה מבלבלים את המוח על איזה מכשיר או טלפון מקולקל. במקרה הטוב הם באים אחד אחרי השני. במקרה הגרוע ביחד ואז בלבולי המוח, הדרישות והבקשות יכולות להוציא אותך מדעתך, בעיקר כאשר אין האנשים מבינים אפילו בזעיר אנפין בקשר ומכשיריו.

2. לאחת הבנות: ...מה שלומך? איך עברו השבת והחג? "סחבק" בילה אותם תוך כדי עשיית התרגיל הידוע "בטן-גב" ואם צריך הסבר הרי הבצוע הוא כזה: שוכבים על הגב ומגרדים את הבטן (נא לבצע בעת הקריאה) והופ - מחהפכים על הבטן ומגרדים את הגב...

3. ...שלושה שבועות לא הייתי בבית. אבל שוב, אני לא יוצא מנקודה שעלי להיות כל שבוע בבית, אלא פשוט לקוות מה שיותר מוקדם לחזור הביתה כי סיבות יש, אל דאגה. פסיכולוגיה זאת של מחשבה, שצריך פשוט לקוות לטוב יותר ולבלוע את הפחות נעים בצורה נוחה גדלתי, כדי לבלוע דברים רבים שהכזיבו אותי. כמו למשל: אם חסר אוכל, דבר שעכשיו קורה לפעמים, אני ישר טוען שזאת פשוט דיאטת רזון רצויה. כלומר, לבלבל קצת את האויב ולהשאיר את המוראל גבוה.

בכוננות האחרונה

עמוס כתב לפעמים על החיים חוץ כדי כוננות בבסיס. על הכוננות האחרונה כתב הרבה:

1. "חייל סורי רוצה קצת לשחק במטווח ו"סחבק" עובד כחמור..."
...ועכשיו אני נמצא במצב בטן-גב רציני, כלומר ציפיה לבאות...
ומרוב בטלה בא הרצון לקרב מאליו ונשמעות קריאות כגון: או שיגמר
ה"בטן-גב" ונחזור לבסיס, או קדימה לקרב ונגמר את השעמום, שבאמת אוכל
בכל פה...

...נוצרו במחנה סוגים שונים של אופטימיסטים ופסימיסטים,
לדוגמא: יש אופטימיסט: חברה, מחר אנו נלחמים וגמרנו. ויש פסימיסט
שאומר: חברה, מחר תתחיל המלחמה, המצב מחמיר... ואני כרגיל אדיש
שלכאורה לא מעניין אותו שום דבר...

2. הרבה לספר לא אוכל. אני נמצא רוב היום בכוננות ושומר
כמו פנתר בלילה וקם מוקדם כדי שוב להכנס לכוננות, ורוב שעות היום
אני במצב מאוזן, נים ולא נים ומחכה לרגע בו נזוז, או חזרה או קדימה.
אישית נשבר לי מלשחק ב"נדמה לי" ורוצה להרגיש מה זה קרב.

ג. ב.

במכתביו הרבה להשתמש ב-נ.ב. (נזכרתי בדבר), בהם הכניס דברי
עוקץ והומור לחברה וכך הערות שונות לחבר'ה שלא כתב להם מכתב נפרד:

1. ...אבוא לבדוק את מצב עבודות הגמר. אבקש להזדרז לפני הבקורת
שלי, כי היא תקבע הרבה!!!

1. ד"ש עם נשיקה לצ.
2. בעיטה לג.
3. נ.ב. אלו באו כנקמה על הנ.ב. הרבים שאתם שלחתם.

3. נא למסור לא. שאגן עליו במסירות ושאני מוכן ברצון להתחלף
אתו לשבוע, כי אני מאמין שרק בעוד כשבוע יתחיל הבלגן הרציני.

4. אם את מפלאת מה פתאום אני כותב, אז אני מבקש לא לצעוק לי
בזמן נסיעתי "תכתוב!!!".

5. נ.ב. למכתב הראשון שכתב מהטכני, חוך תקוה שיכתבו לו:

הכתובת שלי היא עמוס שחר

מ.א. 2203890

ד.צ. א/2229

רמז דק כמו רגל מעל לברך, נכון?

6. נ.ב. על הכתב והצורה הסליחה אתכם, אך לכתוב באוהל לאור פנס

מוחזק בפה ועל הברך כמשען, זה לא נותן לכתב יפה להופיע.

היה לי כבוד גדול ויפה

עמוס שחר